

IN DIT NUMMER

DIFFUSE BRONNEN CENTRAAL AANGEPAKT

In Zeeland werken verschillende organisaties samen in een platform om de waterverontreiniging door de vele kleine bronnen te verminderen.

pag. 4

GIDSSEN IN SAEFTINGE

Twee bekende Saeftingegidsen geven uitleg over de namen in het gebied, zoals 'Rotte Putten' en 'De Prince'.

pag. 6

OPINIE

De opinie laat zien dat er ook in Vlaanderen aan de vervuiling door diffuse bronnen wordt gewerkt.

pag. 8

De Zenne zwemt in de meststoffen en snakt naar zuurstof

Waterzuiveringsbeleid schiet nog tekort

De Zenne nabij Rebecq (Wallonië)

Al sinds de vorige eeuw geldt de Zenne als het symbool voor de vervuiling van de Schelde. De drie Belgische gewesten, Wallonië, Brussel en Vlaanderen, delen deze rivier en hebben met elkaar gemeen dat ze de zuivering van huishoudelijk afvalwater nog niet afdoende hebben gerealiseerd. Reden voor de internationale milieuorganisatie Grenzeloze Schelde om de problematiek rondom de Zenne in beeld te brengen. Een speciale werkgroep bereidt acties voor, gericht op overheden, bedrijven en burgers. Dit artikel gaat in op de waterkwaliteit van de Zenne, het gevoerde beleid en de (geplande) acties.

DE VERVUILING VAN DE ZENNE: GEEN NIEUW PROBLEEM

De vervuiling van de Zenne is geen nieuw probleem. Officiële Belgische documenten maken al in 1863 melding van de Zenne als 'een modderig riool, vergeven van organisch afval, dierenkrenge en restproducten van fabrieken'. In 1865 zei

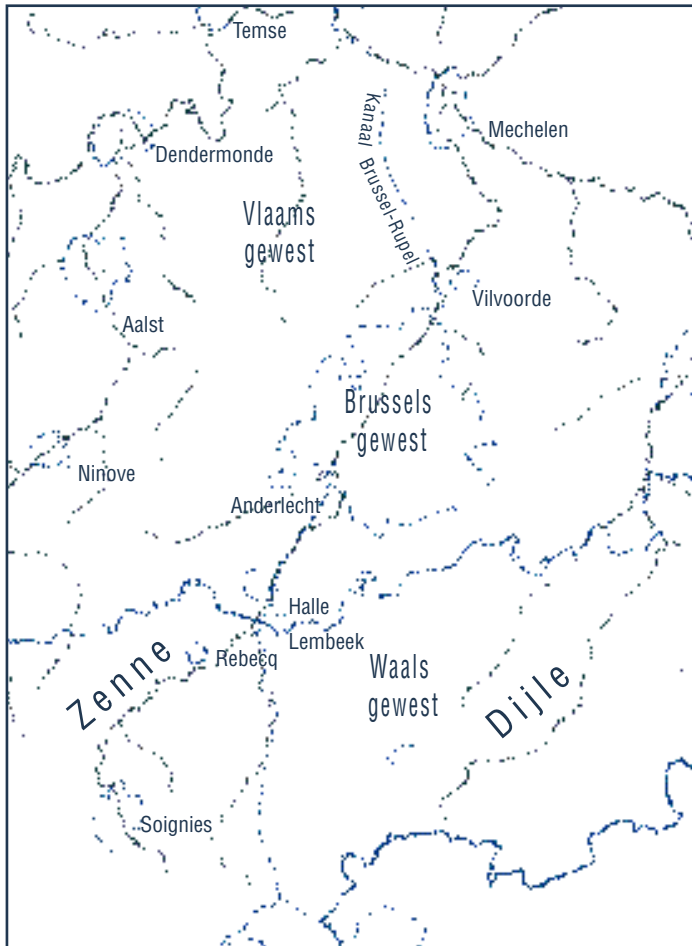

de Franse schrijver Baudelaire dat er maar één middel is om de Zenne te saneren: het verleggen van de bedding tot buiten Brussel. In 1866 brak er een cholera-epidemie uit: in enkele maanden vielen er zo'n 3500 doden. Het jaar daarop werd de rivier in Brussel overweld.

De drie Belgische gewesten zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de vervuiling van de Zenne en de zuivering van afvalwater. Brussel, de hoofdstad van de Europese Commissie, loost al zijn huishoudelijk afvalwater volledig ongezuiverd in deze zijrivier van de Schelde. Wallonië en Vlaanderen hebben onlangs een voorzichtig begin gemaakt met de zuivering van afvalwater.

DE RIVIER IS DE RIVIER NIET MEER

De 93 kilometer lange Zenne ontspringt in Wallonië, stroomt vervolgens door Vlaanderen en Brussel en mondt in Vlaanderen via de Dijle en de Rupel uit in de Zeeschelde. In het hele stroomgebied van de Zenne wonen ongeveer anderhalf miljoen mensen. De Zenne is inmiddels de Zenne niet meer. Eeuwenlang zorgde deze rivier in het Brusselse voor overstromingsgevaar bij verhoogde waterafvoer (overvloedige regenval en/of plotseling smeltende sneeuw). Parallel aan de Zenne loopt nu het Zeekanaal Brussel-Schelde. Tegenwoordig wordt bijna de volledige afvoer van de Zenne stroomopwaarts van Brussel in het kanaal opgenomen.

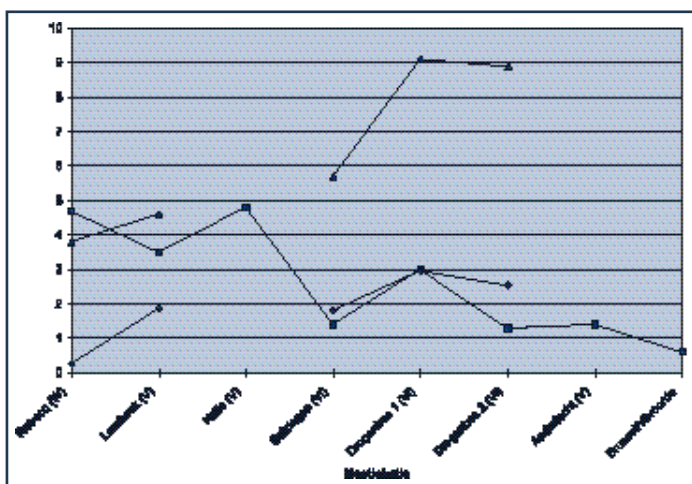

Stroomgebied van de Zenne

Stroomafwaarts van Brussel wordt het water weer naar de Zenne teruggevoerd. Het afvalwater stroomt vrijwel onverdund door de rivierbedding. De kwaliteit van de rivier is dan ook niet rooskleurig te noemen. Bij heftige regenval komt er vanuit de stormbekkens (dit zijn waterbekkens voor de opvang van regenwater) rondom Brussel een aanzienlijke vuilvracht in de Zenne en het kanaal te-

Waterkwaliteit Zenne (2 juli 1998)

■ Zuurstof (mg/l)
▲ NH_4^+ (mg N/l)
◆ PO_4^{3-} (mg P/l)

recht. Ook de meeste zijbeken hebben te kampen met een slechte waterkwaliteit. Zo verandert het water in de Wolluwebeek (Vlaanderen) binnen 25 kilometer van drinkwater in rioolwater!

TE VEEL MESTSTOFFEN EN TE WEINIG ZUURSTOF

Het Waals gewest streeft ernaar voor het water in de Zenne de zogeheten basis-kwaliteitsnormen te bereiken. Er zal dan weer voldoende zuurstof zijn voor het vóór-komen van vissen. Metingen bij Soignies (nabij de bron) en Quenast (voor de grens met Vlaanderen) laten zien dat met name voor stikstof en biologisch afbreekbare stoffen de normen nog niet worden gehaald. Gegevens van de Vlaamse Milieumaatschappij tonen aan dat het Zennewater bij het verlaten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zwaar tot zeer zwaar verontreinigd is.

Op 2 juli 1998 heeft Grenze-loze Schelde een eerste weten-schappelijke boottocht georga-niseerd rondom de problema-tiek van de Zenne. De milieu-organisatie heeft op acht plaatsen in de Zenne monsters genomen. Uit de metingen blijkt dat het gehalte aan opge-loste zuurstof op alle locaties onder de Vlaamse basiskwali-teitsnorm van 5 mg/l ligt, en in benedenstroomse richting duidelijk afneemt. Zuurstof wordt door de rivier verbruikt bij het afbreken van grote hoe-veelheden organisch materiaal dat met het afvalwater wordt geloosd. Vanuit de landbouw komen er bovendien veel mest-stoffen in het water terecht, waardoor de gehalten aan stikstof- en fosforverbindingen hoog zijn. Dit blijkt onder andere uit de hoge ammonium-gehalten (NH_4^+), die optreden onder zuurstofarme omstan-digheden. Het ammonium-gehalte is veel hoger dan wat

men normaal in zuiver water aantreft ($< 0,5 \text{ mg/l}$). Bij der-gelijke hoge ammoniumgehal-tes kunnen vissen moeilijk overleven. Ook de fosfaat-gehalten (PO_4^{3-}) zijn aan-zienlijk. Met andere woorden: de Zenne snakt naar zuurstof en zwemt in de meststoffen. Als een gevolg van de slechte waterkwaliteit is de diversiteit aan ongewervelde diertjes en vissen beperkt. Op sommige plaatsen komen geen vissen voor.

WATERZUIVERING IN HET WAALS GEWEST

In het Waals Gewest zijn er twee zogeheten intercommu-nales belast met de zuivering van huishoudelijk afvalwater: IDEA en IBW. IDEA beheert vier zuiverings-stations in het Zennebekken en heeft een aantal installa-ties in aanbouw of gepland. In totaal zullen deze stations geschikt zijn voor de zuivering van het afvalwater van 110.000 zogeheten inwoner-equivalenten. Op de vier bestaande zuiveringsstations worden stikstof en fosfor in het afvalwater niet verwij-derd. IBW (= de intercommunale van Waals Brabant) heeft reeds drie zuiveringsstations in beheer in het Zennebekken. De grootste klappers moeten echter nog worden gemaakt. In 1999 komt het station van Nijvel in gebruik. Twee sta-tions, goed voor een totale capaciteit van 100.000 inwo-ner-equivalenten, zijn gepland voor Tubize en in de vallei van de Hain (= zijbeek van de Zenne). Het netwerk van grote zuiveringsstations zal worden aangevuld met kleinschalige waterzuiveringsalternatieven. Naar verwachting zullen de zuiveringswerken in Waals Brabant tegen 2008 voltooid zijn.

WATERZUIVERING IN BRUSSEL

Brussel is opgedeeld in twee deelgebieden: Brussel-Zuid en

GRENZELOZE SCHELDE - ESCAUT SANS FRONTIÈRES

Grenzeloze Schelde is een grensoverschrijdend samenwerkingsverband van milieuorganisaties in het Schelde-stroomgebied. De vereniging is geboren tijdens een wetenschappelijke boottocht op de Schelde (van bron tot monding) in 1993. Organisaties uit Nord-Pas de Calais, Wallonië, Vlaanderen, Brussel en Zeeland hebben zich bij de organisatie aangesloten. Naast het voor het voetlicht brengen van de natuurwaarden van en de problemen rondom de Schelde, voert de organisatie acties uit om verantwoordelijke overheden te bewegen het benodigde waterbeleid tijdig en gecoördineerd uit te voeren. Milieu-educatie (waaronder 'varende schoolklassen') vormt een belangrijk onderdeel van de activiteiten. Grenzeloze Schelde volgt de activiteiten van de Internationale Commissie voor de Bescherming van de Schelde (ICBS) en maakt zo nodig haar visie en ideeën bij deze commissie kenbaar.

IN GRENZELOZE SCHELDE ZIJN O.A. DE VOLGENDE ORGANISATIES VERTEGENWOORDIGD

- Cambrésis Environnement (Fr.)
- Inter-Environnement Wallonie
- Les Amies de la Terre (Wall.)
- Inter-Environnement Bruxelles
- Brusselse Raad voor het Leefmilieu
- De Milieuboot (Vl.)
- Bond Beter Leefmilieu (Vl.)
- Natuurreservaten (Vl.)
- De Wielewaal (Vl.)
- Zeeuwse Milieufederatie (Nl.)
- Natuurmonumenten (Nl.)
- Stichting Reinwater (Nl.)

Brussel-Noord. In Brussel-Zuid is een station gebouwd met een capaciteit van 360.000 inwoner-equivalenten. Dit station wordt in 1999 in gebruik genomen. De bouw van een station in Brussel-Noord, met een capaciteit van 1,2 miljoen inwoner-equivalenten, is gepland voor de periode 2001-2004. Deze zuiveringswerken vergen in totaal een investering van 20 miljard Belgische frank (= circa 1,1 miljard gulden).

WATERZUIVERING IN VLAANDEREN

In Vlaanderen vervult de Vlaamse Milieumaatschappij

een centrale rol bij de planning en realisatie van de zuiveringswerken. In het Vlaamse deel van het Zennestroomgebied is 87 procent van de 320.000 inwoners aangesloten op een riolering. Maar slechts één procent is aangesloten op bestaande zuiveringsstations. In de toekomst zal het afvalwater van ongeveer 100.000 Vlamingen worden aangesloten op de Brusselse zuiveringsstations.

ZENNEMANIFEST 1998:

POLITIEKE WIL ONTBREEKT

Voor milieuorganisaties verloopt de aanpak van waterzuivering veel te traag. Zo verplicht de Europese richtlijn voor de behandeling van stedelijk afvalwater alle grote steden om hun afvalwater vanaf het jaar 2000 volledig te zuiveren. Brussel zal niet aan deze verplichting voldoen. Volgens de Streekvereniging Zenne, Zuun en Zoniën ontbreekt de politieke wil om de Zenne voortvarend schoon te maken. Ze stelt dat de rivier nog steeds een 'open' riool is, verantwoordelijk voor bijna de helft van alle vervuiling van de Schelde. Bij voortzetting van het huidige beleid vreest de vereniging dat er in 2010 nog steeds geen vissen in de Zenne zullen zwemmen. Ze

heeft daarom het (derde) Zennemanifest gepresenteerd. In het manifest wordt gepleit voor toepassing van een integraal waterbeleid voor het Zennebekken. Zuiveringswerken moeten tijdig volgens planning worden uitgevoerd. Er moet meer ruimte komen voor kleinschalige en biologische waterzuiveringsalternatieven. Er is dringend behoefte aan een samenhangende inventarisatie van lozingspunten en -vergunningen op gewestelijk en gemeentelijk niveau. Gemeenten en provincies moeten ervoor zorgen dat de zijbeken deskundig worden beheerd en onderhouden, zodat karakteristieke ecosystemen behouden blijven.

PROBLEMEN AANPAKKEN

BIJ DE BRON

De milieuorganisatie ADESA (= Action et Défense de l'Environnement de la Senne et de ses Affluents) is voornamelijk actief in het gebied rondom de bron van de Zenne. De bron van de Zenne wordt bedreigd door een plan van een aantal gemeenten voor exploitatie van een nieuwe steengroeve. Deze steengroeve zal 'de bron van de Zenne opslorpen', aldus ADESA. Bronnen in het stroomgebied drogen uit of kennen een sterke daling van de hoeveelheid water. Grondwateronttrekkingen (onder andere om de steengroeven droog te houden) zijn hier debet aan. Watervervuiling door nitraten en pesticiden vanuit de landbouw wordt als een groot probleem ervaren. ADESA pleit daarom voor een integraal beheer van het Zennebekken waarbij problemen bij de bron worden aangepakt.

ACTIES VAN GRENZELOZE SCHELDE

Grenzeloze Schelde neemt de problemen van de Zenne serieus. De organisatie wil dat de overheden de problemen voortvarend aanpakken en heeft daarom een speciale Zennewerkgroep opgericht. Een eerste activiteit was een wetenschappelijke boottocht op het Zeekanaal Brussel-Schelde, met als doel de problematiek van de Zenne in beeld te brengen. De werkgroep wil het grote publiek duidelijk maken dat Vlaanderen, Brussel en Wallonië elk verantwoordelijk zijn voor een deel van de (voortdurende) Zennevervuiling. Grenzeloze Schelde hoopt met haar acties bij te dragen aan een leefbare Zenne, zodat de rivier het symbool kan worden van een schone Schelde. (LS)

Voor nadere informatie:
De Grenzeloze Schelde -
Escarot sans Frontières
Dolores Baita
tel. +32 (0)53 77 66 07

*Mensen van de Milieuboot nemen
waterkwaliteitsmonsters bij Rebecq.*

Diffuse bronnen centraal aangepakt

Hoewel de kwaliteit van de Nederlandse wateren de laatste twintig jaar flink is verbeterd, is die nog lang niet op het gewenste niveau. Onderzoek van de waterschappen en Rijkswaterstaat toont aan dat de meeste Zeeuwse wateren niet voldoen aan de eisen. Dat geldt zowel voor de Westerschelde als voor de binnenwateren in het polderlandschap. In dit artikel bekijken we de aanpak van de belangrijkste vervuilers van het water: de 'diffuse bronnen'.

DIFFUSE EN PUNTBRONNEN

Sinds de Wet Verontreiniging Oppervlaktewater is de waterverontreiniging door zogenaamde 'puntbronnen' grotendeels gesaneerd. Puntbronnen zijn lozingen met een duidelijk aanwijsbare afvalstroom naar het oppervlaktewater, bijvoorbeeld de lozing van bedrijfsafvalwater met behulp van een afvoer. De meeste puntlozingen zijn gereguleerd met een stelsel van vergunningen. Behalve puntbronnen onderscheidt men in het waterbeheer 'diffuse bronnen'. Dit zijn lozingen op oppervlaktewater die niet zo duidelijk aan één bron zijn toe te wijzen. Diffuse bronnen worden wel gedefinieerd als lozingen uit vele (kleinere) bronnen die als totaal voor een aanzienlijke waterverontreiniging zorgen. Voorbeelden zijn stoffen uit de lucht (atmosferische depositie), de afspoeling van verhard wegoppervlak, emissies door scheepvaart en de emissie van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen door de landbouw.

MOEILIJK TE ACHTERHALEN

Waterverontreiniging door diffuse bronnen betreft een breed scala aan schadelijke stoffen: zware metalen, meststoffen, bestrijdingsmiddelen en organische microverontreinigingen. De routes waardoor de stoffen in het water terechtkomen, zijn vaak moeilijk te achterhalen. Op dit moment vormen diffuse bronnen een groter aandeel in de waterverontreiniging dan de puntbronnen. Dit is een landelijk beeld, dat ook geldt voor de Zeeuwse wateren.

De slechte kwaliteit van het water staat de ontwikkeling van de natuur in de weg. Ook kan die hinderlijk zijn voor de gebruikers van de Zeeuwse wateren, zoals zwemmers, zeilers, sportvisseren en aanwonenden.

Vervuiling in de Westerschelde komt vooral aan het licht bij organismen zoals schelpdieren, die metalen en andere stoffen in hun weefsel ophopen. De verontreinigingen kunnen de voortplanting en het voortbestaan van deze dieren ernstig belemmeren.

GEZAMENLIJKE INSPANNING

De laatste tijd staat een gezamenlijke, gecoördineerde aanpak van diffuse bronnen in de belangstelling. Het Zeeuws Platform Diffuse Bronnen, dat sinds het najaar van 1995 actief is, is hiervoor het centrale punt.

De taken van het platform zijn: uitwisseling van informatie, in beeld brengen van de ernst van diffuse waterverontreiniging, genereren van ideeën voor nieuwe acties en bepalen van het rendement van lopende en afgesloten acties.

De basis voor de aanpak is het Zeeuws Actieprogramma Dif-

fuse Bronnen en een intentieverklaring waarin de Zeeuwse overheden in 1997 hebben afgesproken zich gezamenlijk in te zetten voor de aanpak van diffuse bronnen: *'Diffuse waterverontreiniging is een ernstig probleem voor de kwaliteit van de Zeeuwse wateren. Een gezamenlijke inspanning van de Zeeuwse overheden is noodzakelijk om voortgang te kunnen boeken bij het terugdringen ervan. De ondertekenaars verklaren dat de Zeeuwse overheden zich, binnen hun mogelijkheden, zullen inspannen voor een voortvarende en adequate aanpak van diffuse bronnen.'*

De aanpak van de diffuse bronnen ligt dus op de gezamenlijke aanpak. Pas wanneer overheden en doelgroepen allemaal hun steentje bijdragen, kan een werkelijke vermindering van de diffuse waterverontreiniging worden bereikt. Sinds de start heeft het platform aan een aantal acties gewerkt. We geven drie voorbeelden.

1. Koperhoudende antifouling
Beroeps- en recreatiescheepvaart gebruiken antifouling om hun schip te ontdoen van de aangroei van algen en zeepokken. Met name de tinverbindingen uit de antifouling zijn uiterst giftig en zorgen voor grote problemen bij waterorganismen. In 1998 is een project uitgevoerd waarin alternatieven voor koper- en tinhoudende antifouling bij recreatievaart zijn onderzocht. In Nederland zijn drie borstelbanen neergelegd waarmee algen en pokken milieuvriendelijk van schepen kunnen worden verwijderd. Behalve de borstelmethode worden

Het Zeeuws Platform Diffuse Bronnen bestaat uit vertegenwoordigers van de volgende organisaties:

- Rijkswaterstaat, directie Zeeland
- Provincie Zeeland, directie Ruimte, Milieu en Water
- Waterschap Zeeuwse Eilanden
- De Adviesdienst Zeeuws-Vlaamse Waterschappen (Hulster Ambacht, De Drie Ambachten en Het Vrije van Sluis)
- Zeeuwse Milieufederatie
- Vereniging van Zeeuwse gemeenten
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, directie Zuidwest
- Ministerie van VROM, regionale inspectie Milieuhygiëne

De activiteiten van het Zeeuws Platform vallen onder de verantwoordelijkheid van een bestuurlijke stuurgroep.

nieuwe coatings getest. In Zeeland is de borstelbaan te zien in de jachthaven van Yerseke. Gelijk met het project is aan de Commissie Toelating Bestrijdingsmiddelen verzocht om de toelating van koper- en tinhoudende antifouling kritisch te bezien.

2. Milieuzorg bij overheden

De Zeeuwse overheden (Rijk, provincie, gemeenten en waterschappen) zijn dagelijks actief met het beheer van wegen, wateren en openbaar groen. Daarbij wordt milieuvriendelijk gewerkt, maar ondanks dat zorgt het beheer nog voor een aanzienlijke diffuse verontreiniging. Onder het motto 'Hand in eigen boezem' trachten de Zeeuwse overheden methoden te vinden die minder milieubelastend zijn. Voorbeelden zijn het uitbannen van bestrijdingsmiddelen bij het groenbeheer, het toepassen van andere materialen bij het wegbeheer en het zorgvuldig onderhouden van schepen en bruggen.

3. Huishoudelijk afvalwater en riolering

Huishoudelijk afvalwater wordt gezuiverd in installaties. Ook de modernste rioleerings- en zuiveringssystemen zorgen nog steeds voor verontreiniging: overstorten lozen overtollig vervuild water, rioleringen vertonen lekkages

en er is altijd een aanzienlijke stroom stoffen die de zuivering passeert. De Zeeuwse werkgroep rioleringen doet suggesties voor het reduceren van de vervuiling. De gemeenten werken eraan om niet-gerioleerde woningen in het buitengebied aan te sluiten. Wanneer aansluiting niet rendabel is, worden steeds vaker individuele afvalwaterzuiveringen (IBA's) toegepast. Omdat er nu nog meer dan 6000 ongerioleerde woningen zijn, zal het nog jaren duren voordat het gehele Zeeuwse platteland op de zuivering is aangesloten.

Behalve deze drie voorbeelden worden ook diverse acties ondernomen in de landbouwsector. Het gaat om stimulerende maatregelen voor de opvang van bestrijdingsmiddelen, nieuwe spuittechnieken en oplossingen voor de uitspoeling van meststoffen.

ZINKPUTJE

Het water is het zinkputje van de samenleving. Dat is altijd zo geweest en zal waarschijnlijk nooit veranderen. Daarom moet er iets veranderen aan de kwaliteit van het putwater. Er wordt wel beweerd dat de aanpak van diffuse bronnen door druppels op gloeiende platen wordt gesymboliseerd. Hoewel het effect van acties soms moeilijk meetbaar is,

Een voorbeeld van milieuvriendelijke landbouw

is niets minder waar. Waterbeheerders zien de ernst in van diffuse waterverontreiniging en zijn bereid hun mouwen daarvoor op te stropen. Zij zijn tegelijkertijd zowel onverbeterlijke optimisten als realisten die inzien dat de waterkwaliteit alleen kan verbeteren als in samenwerking grote en kleine acties worden uitgevoerd. (IR)

Nadere informatie over het Zeeuws Platform Diffuse Bronnen en het actieprogramma is te verkrijgen bij:
Provincie Zeeland
Ing. Rob Hoekstra
Postbus 165
4330 AD Middelburg
Tel. +31 (0)118 631 700

De Zeeuwse borstelbaan om schepen milieuvriendelijk van algen en pokken te ontdoen.

Het waterbeheer in Zeeland wordt verzorgd door Rijkswaterstaat, de provincie Zeeland en de Zeeuwse waterschappen en gemeenten.

Rijkswaterstaat voert het dagelijks beheer van de buitenwateren: Westerschelde, Oosterschelde en de andere Delta-wateren.

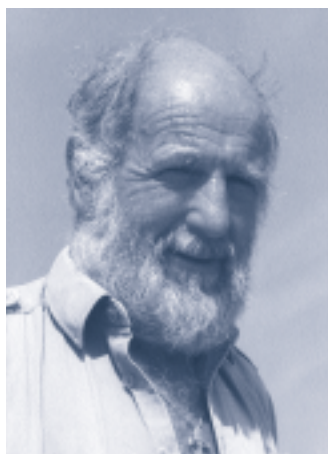
De vier Zeeuwse waterschappen beheren de regionale binnenwateren binnen de zeedijken, waaronder de kreken, welen en inlagen.

De provincie beheert het grondwater en is verantwoordelijk voor de beleidsrichtingen.

De gemeenten beheren de meeste wateren binnen de bebouwde kom.

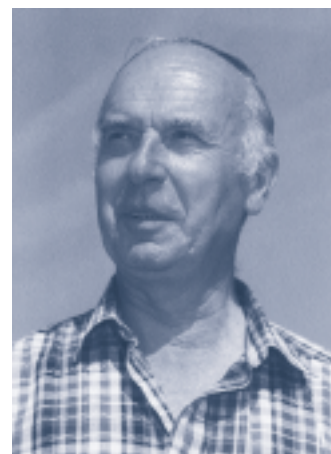
Een goede kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater is de gezamenlijke zorg van alle waterbeheerders.

Gidsen in Saeftinge

Richard Bleijenberg

Wie een topografische kaart van het Verdrongen Land van Saeftinge opslaat, zal zien dat delen van het gebied een eigen naam hebben. Marlemonsche Plaat, Konijnenschor en IJskelder zijn daar bekende voorbeelden van. Maar er zijn nog veel meer geografische namen aan dit grootse brakwaterschor verbonden. Namen die soms een prachtige historische achtergrond hebben. Voor de Saeftinge-gidsen vormen deze namen een bron van boeiende anekdotes waarmee ze hun gasten aan zich weten te kluisteren. De senior-gidsen Jean Maebe en Richard Bleijenberg hebben die verhalen voor de nieuwe generatie gidsen vastgelegd. Schelde Nieuwsbrief sprak met hen.

Jean Maebe

EEN EEUW SAEFTINGE-ERVARING

Zowel Jean als Richard zette zijn eerste schreden in Saeftinge kort na het eind van de Tweede Wereldoorlog. Jean 'ontdekte' het gebied bij toeval en ging er vooral naartoe om naar vogels te kijken. Richard maakte kennis met Saeftinge in het voetspoor van zijn schoonvader. 'Saeftinge was voor mij een gebied waar ik beter van kon worden: vissen en stropen', aldus Richard. Zaken die in die tijd gemeengoed waren.

Jean en Richard kwamen allebei zeer geregeld in het gebied en delen er een diepgewortelde passie voor. Toch ontmoetten ze elkaar pas aan het eind van de jaren zeventig in het schor. Hun verschillende invalshoeken – zoals Richard het noemt: 'Jean kijkt naar de vogels, en ik naar zaken in en om het water' – en samen meer dan honderd jaren Saeftinge-ervaring maken dat ze zeer veel over het gebied weten.

EEN MANUSCRIPT ÉN EEN KAART

In Saeftinge worden veel excursies gehouden. Een aantal vrijwilligers leidt de bezoekers in het gebied rond. Jean en Richard zijn de senior-gidsen

in dit 'korps' maar zullen binnen afzienbare tijd stoppen met excursies. Om hun kennis van het gebied op hun collega-gidsen te kunnen overdragen, hebben ze de verhalen die achter de verschillende geografische namen in het Verdrongen Land van Saeftinge schuilgaan, op schrift gesteld. Daarmee willen ze ook voorkomen dat er onzin-verhalen ontstaan, want sommige namen spreken zeer tot de verbeelding.

Maar met de verhalen op schrift waren ze nog niet tevreden. Al jaren voelen ze de behoefte aan een goede kaart van het gebied, waarop al die geografische namen staan. Slechts weinigen kennen alle precieze plekjes, en dat maakt het lastig om elkaar duidelijk te maken waar men iets bijzonders had waargenomen. Ook in geval van calamiteiten, bijvoorbeeld tijdens een excursie, is het niet gemakkelijk om via een mobiele telefoon de hulptroepen snel naar de goede plaats te loodsen. Richard maakte handig van zijn netwerk gebruik, en werd in dit streven geholpen door medewerkers van Rijkswaterstaat. En zo werd de kaart

onlangs gerealiseerd. De gidsen beschikken nu allemaal over een gedetailleerde geplastificeerde kaart, waarop de geulen en kreken van Saeftinge ingetekend staan. De locaties met een eigen naam zijn op de kaart aangeduid met nummers die corresponderen met de nummers in het manuscript.

NAMEN: VAN OUD TOT NIEUW

In het manuscript staan meer dan zestig locaties vermeld. Brononderzoek door Jean maakte duidelijk dat sommige namen al heel oud zijn. Zo wordt de naam Zouterik al op een kaart uit 1804 vermeld. Sommige namen zijn door Jean verzonnen, in de jaren kort na de oorlog. Duidelijk blijkt uit die naamgeving zijn stiel, zoals bij de Klutengeul en Lepelaar. Maar ook Rotte Putten heeft hij verzonnen. Deze namen houden nu al zo'n 40 à 50 jaren stand. En nog steeds komen er nieuwe namen bij zoals Grafveld, na de ontdekking in 1992 van een oude begraafplaats. De IJzergeul is het laatst aan de lijst toegevoegd. Deze naam gaf Richard aan de geul toen deskundigen hem vertelden dat

de rossige kleur van de geulbodem het gevolg was van oxidatie van ijzerverbindingen.

AMBITIES

De kaart en het manuscript zijn nu alleen beschikbaar voor de gidsen van Saeftinge. Richard en Jean zijn er content mee dat deze kennis nu op papier vastligt. Meer ambitie dan het doorgeven van de ware achtergronden van de plaatsnamen aan de volgende generatie gidsen hebben ze niet. Om het als een boekje uit te geven vinden ze niet op hun pad liggen. Jean: 'Als het ooit zover komt dat iemand bereid is het mooi op te schrijven, dan zou het in een goede gids voor Saeftinge terecht moeten komen'. Richard wordt helemaal geestdriftig. Met flonkerende ogen schetst hij het beeld dat alle kennis die over Saeftinge verzameld is, in een wetenschappelijk verantwoord boekwerk wordt samengebracht. Een ambitieuze klus. 'Maar het belangrijkste is dat we de schoonheid van Saeftinge aan de mensen kunnen blijven laten zien.' (ES)

Informatie over (bezoek aan)
het gebied krijgt u bij:
Stichting Het Zeeuws Landschap
Bezoekerscentrum Saeftinghe
Emmaweg 4, 4568 PW Nieuw-Namen
tel. +31 (0)114 63 31 10
fax +31 (0)114 63 31 11

KOEIENUIER

Locatie aan de noordrand
van de Marlemonsche
Plaat waar vier geulen bij
elkaar uitmonden.
Die geulen vormen ieder
de 'spenen' van een koei-
enuier.

DE PRINCE

In het oostelijke deel van
Saeftinghe lagen verschil-
lende jachthutten, waar
nog steeds restanten van
te zien zijn. Niet zelden
kwamen hooggeplaatste
personen naar het schor
om er te jagen. Zo ook
Prins Karel, een broer
van koning Leopold III,
die een voorkeur had voor
een bepaalde jachthut.
Deze jachthut wordt daar-
om De Prince genoemd.

BRUG VAN DE HENGST

In het oostelijke deel van
Saeftinghe wordt een kreek
overspannen door een
brug. Op die plaats lag
een wrak van een hengst,
een ouderwets houten vis-
sersvaartuig. Waarschijn-
lijk is het hout van deze
schuit gebruikt om de
brug te bouwen.

GEUL VAN DE ONBEKENDE

Deze geul ligt in het wes-
telijke deel van Saeftinghe.
Geregeld troffen vissers in
deze geul een hun onbe-
kende boot van een moge-
lijke visser of stroper aan.

ZONDAGSWEIDE

Deel van het schor langs
de dijk bij Emmapolder.
Daar liet de herder Ward
Verbist uit Emmadorp
's zondags zijn schapen
grazen.

ROTTE PUTTEN

Plaats waar aan het einde
van de Tweede Wereld-
oorlog een aantal V2's zijn
ingeslagen.

De gaten vulden zich
langzaam met slik. Het
heeft jaren geduurd voor
de putten weer begroeid
raakten.

De ligging van alle genoemde geografische namen in Saeftinghe

Kleinschalige waterzuivering

zorgt voor de grote kujs

De vele hangende dossiers van kleinschalige waterzuivering in Vlaanderen hebben al een lange lijdensweg achter de rug, maar nu schijnt er toch schot te komen in de concretisering ervan.

Tot enkele maanden geleden was deze materie een gemeentelijke bevoegdheid, sinds kort is de NV Aquafin betrokken partij (voor KWZI's – Kleinschalige Water Zuiverings Installaties – vanaf 500 IE – Inwoner Equivalent –). Door deze verduidelijking is het zo dat heel wat dossiers geactualiseerd worden met als doel de vele huizen in Vlaanderen die niet op een rioleringsnet kunnen aangesloten worden alsnog in een 'zuiveringsstructuur' op te nemen.

We weten effectief dat door de lintbebouwing en de gebrekkige ruimtelijke ordening in Vlaanderen heel wat bewoning te vinden is op plaatsen waar de aanleg van een riool veel te duur zou uitvallen. Om toch nog te vermijden dat in deze zones geen zuivering zou plaatsvinden is het de bedoeling om op een kleinschalige manier het afvalwater te zuiveren. De meest gebruikte technieken zijn natuurlijk de vloe- en de percolatievelden waarbij men er van uitgaat dat een oppervlakte van ongeveer 5 m² nodig is per IE. Voor een wijk van bijvoorbeeld 500 IE zou men de zaak dus al kunnen redden met een oppervlakte van 2500 m², zeg maar 25 are.

Belangrijk om te weten is, dat het initiatief voor de aanleg van zo'n KWZI moet komen van de gemeente. Zij kan een voorstel doen aan Aquafin om ergens een 'installatie' te bouwen. Dat wordt dan onderzocht, zowel op de technische als op de financiële haalbaarheid en indien deze twee goed bevonden worden zal Aquafin

Herman Dierickx

een concreet voorstel doen aan de gemeente. Als deze akkoord gaat wordt het project opgenomen in de planning van Aquafin waarna via de geëigende procedures (onder andere een openbaar onderzoek in het kader van een milieuvergunningaanvraag klasse 1) kan begonnen worden met de aanleg ervan.

In het Zennebekken staan de zaken er precies voor zoals hierboven vermeld. Tot hiertoe zijn er nog zo goed als geen KWZI's aangelegd in het hele bekken maar zijn de milieuvergunningaanvragen druppelsgewijs aan het binnen-

lopen. Dit wil zeggen dat in de loop van 1999-2000 de eerste projecten zullen worden gerealiseerd op het terrein. Deze kleinschalige aanpak is veel interessanter dan de gigantische collectoren die in de kwetsbare beekvalleien aangelegd worden en die de 'laatste' kwelzones vernietigen met als gevolg een onomkeerbare verstoring van de hydrologie van de gebieden waar ze doorlopen. Omdat alles zo goedkoop mogelijk moet, heeft Aquafin de opdracht gekregen om in de eerste plaats naar de financiële kant te kijken. Dit houdt in dat de oorspronkelijke optie om zoveel mogelijk collectoren onder of in de onmiddellijke buurt van de straat te leggen dikwijls niet meer gevolgd wordt. Nu reeds zijn er heel wat protesten te horen van o.a. milieuverenigingen tegen deze gang van zaken.

Hopelijk wordt een en ander nog correct bijgestuurd (collectoren onder of langs de straten) en wordt nog getracht om op meer plaatsen de aanleg van KWZI's te overwegen teneinde de drastische grootschalige aanpak enigszins terug te schroeven.

Informatie:
Natuurreservaten VZW
Afdeling Menz
(Zemst & Kapelle Old Bos)
Herman Dierickx
L. Luypaertstraat 244
1850 Grimbergen
tel. +32 (0)2 252 11 05

COLOFON

De Schelde Nieuwsbrief is een gezamenlijke Nederlands-Vlaamse kwartaaluitgave van het Schelde InformatieCentrum. De nieuwsbrief valt onder verantwoordelijkheid van de in het Bestuurlijk Overleg Westerschelde participerende organisaties, de Administratie Waterwegen en Zeewezen, AMINAL afdeling natuur (ecologisch impulsgebied Schelde-Dender-Durme) en het Instituut voor Natuurbehoud. Deze uitgave wordt mede mogelijk gemaakt door de financiële steun van het Europese Unie LIFE project MARS. De in de nieuwsbrief gepubliceerde meningen weerspiegelen niet noodzakelijkerwijs het beleid van de participerende organisaties.

SCHDELDE INFORMATIECENTRUM
Coördinator: Lilian Withagen
Grenadierweg 31
4338 PG Middelburg

CORRESPONDENTIEADRES
Postbus 8039
4330 EA Middelburg
Telefoon (0118) 672238
Fax (0118) 651046
E-mail:
SIC@RIKZ.RWS.MINVENW.NL

**Schelde InformatieCentrum
op Internet**
<http://waterland.net/sic/>

CORRESPONDENTIEADRES BELGIË
Ecologisch Impulsgebied
Schelde-Dender-Durme
Copernicuslaan 1 bus 7
2018 Antwerpen
Telefoon 03 224 62 50
Fax 03 224 60 87

REDACTIE
Willy Graré, Wim de Haan,
Ludo Hemelaer, Maurice
Hoffmann, Karen Kroese,
Frans van Pelt, Marja Plugge,
Leo Santbergen en Ed Stikvoort

EINDREDACTIE
Ingrid Renirie

FOTOGRAFIE/ILLUSTRATIES
RWS Zeeland, RIKZ Middelburg,
ministerie van de Vlaamse
Gemeenschap

VORMGEVING EN PRODUCTIE
ADZ, Vlissingen

OPPLAGE
2500

OVERNAME VAN ARTIKELN
Overname van artikelen is
mogelijk met bronvermelding en
na toestemming van de redactie.

ISSN 1382-9513